

Doba římská a doba stěhování národů

Roman Age and Migration Period

Bílovice-Lutotín (k. ú. Bílovice, okr. Prostějov) **Intravilán obce, parc. č. 260/1, 261.**

Mladší doba římská. Sídliště. Vertikální řez. Záchranný výzkum.
Uložení nálezu: Muzeum a galerie v Prostějově, p. o.,
inv. č. 310.856–310.910.

Lokalizace: S-JTSK – -563537.40, -1129042.75; -563176.60, -1129101.33

Od měsíce března do měsíce srpna 2020 byl průběžně prováděn archeologický dohled při pokládce zemních kabelů distribuční sítě nízkého napětí v Bílovicích, které jsou místní částí obce Bílovice-Lutotín, okr. Prostějov. Zachycené archeologické objekty a archeologické situace vůbec, stejně jako jejich výzkum a dokumentace, byly ovlivněny charakterem vlastní stavby, spočívající v hloubení úzkých rýh dosahujících hloubky cca 110 cm. V těsné blízkosti tzv. „Jurdova mlýna“ (dům č. p. 23) byla zachycena skupina sídlištních jam (obj. 500–506) dokládajících existenci osady Germánů pozdní doby římské. Na překvapivý prostorový rozsah tohoto sídliště poukazuje narušená kulturní vrstva před domem č. p. 6. Výše přibližné archeologické zjištění výrazně přispělo do již tak barvitě mozaiky pravěkého a raně historického osídlení katastru administrativně-správní obce Bílovice-Lutotín (přehledně Šmíd 2003).

Literatura

Šmíd, M. 2003: Pravěk a raně historické osídlení katastru obce Bílovice-Lutotín. *Střední Morava* 17, 45–70.

Summary

A watching brief during the laying of ground cables for the low-voltage distribution network was continually conducted in Bílovice (Bílovice-Lutotín cadastral area, Prostějov District) from March to August 2020. The line trenches that were dug disturbed a group of pits belonging to a Late Roman settlement.

Pavel Fojtík, Miroslav Šmíd

Brno (k. ú. Černovice, okr. Brno-město) **Ul. Charbulova, parc. č. 655/1.**

Mladší doba římská. Sídliště. Vertikální řez. Záchranný výzkum.
Uložení nálezu: Ústav archeologické památkové péče Brno, v. v. i.,
inv. č. 575/20-102/1 – 575/20-106/26.

Lokalizace: WGS-84 – 49.1850383N, 16.6364522E

Během rekonstrukce okružní křižovatky u Psychiatrické nemocnice v Brně-Černovicích byly v červenci 2020 ve stěnách výkopu pro kanalizaci dokumentovány pravěké zahloubené objekty. Objekt 501 dosahoval délky cca 3,5 m a hloubky 1 m, dno měl nepravidelné a stěny svislé. Z jeho výplně byly získány

keramické fragmenty, mezi nimiž se nacházel i větší zlomek okraje a těla nádoby, umožňující dataci do 2. poloviny 4. až počátku 5. století. Vzhledem k rozměru a tvaru objektu je možné, že se jedná o zahloubený jednoprostorový sídelní objekt s nepravidelnou podlahou. Objekty 500 a 502 se nacházely ve stěně výkopu naproti sobě, lze tedy předpokládat, že se jedná o jeden objekt. Délka objektu přesahuje 5 m, hloubka činí 80 cm, dno bylo ploché a stěny svislé. Keramika umožňuje rámcovou dataci do období mladšího pravěku, snad také do 2. poloviny 4. až počátku 5. století. Nelze vyloučit, že se jedná o zahloubený jednoprostorový sídelní objekt s pravidelnou podlahou.

Literatura

Neuveдено.

Summary

A rescue excavation took place in Charbulova Street (Černovice cadastral area, Brno-City District) in 2020, which detected part of a settlement from the Late Roman period.

Jiří Zubalík

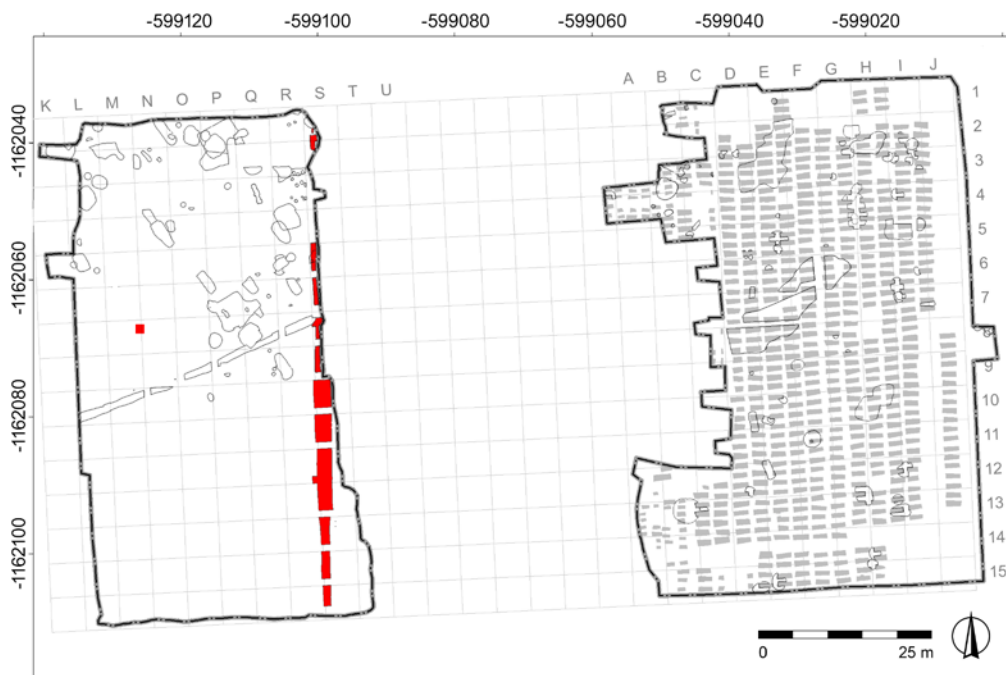
Brno (k. ú. Štýřice, okr. Brno-město) **Brno-střed; Ul. Vojtova, Grmelova, Havlenova, Sobotkova, parc. č. 507/1.**

Starší doba římská. Izolovaný pohřeb, vojenský tábor.
Plošný odkryv. Záchranný výzkum. Uložení nálezu: dočasně Archaia Brno z. ú.

Lokalizace: WGS-84 – 49.1826956N, 16.5964889E; 49.1820131N, 16.5966553E; 49.1822069N, 16.5986025E; 49.1828933N, 16.5984469E

V roce 2020 bylo ukončeno zpracování záchranného archeologického výzkumu realizovaného v letech 2017 až 2019 společností Archaia Brno z. ú. v souvislosti s výstavbou bytových domů na Vojtově ulici v Brně (k. ú. Štýřice; Grünseisen et al. 2020). V průběhu výzkumu byl mimo jiné odkryt ojedinělý žárový pohřeb ze starší doby římské a úsek hrotitého příkopu krátkodobého tábora římské armády z období markomanských válek (obr. 1) – obecně k výzkumu viz oddíl Doba železná.

Při východním okraji čtv. M7 v ploše S1 se při postupném skrývání terénu podařilo odkryt v celku dochovanou keramickou nádobu, stojící svisle dnem dolů (obr. 2). Úroveň povrchu okraje nádoby se nacházela ve výšce 207,65 m n. m., úroveň dna 207,42 m n. m. Výkop pro nádobu se nepodařilo v půdoryse rozpoznat, ani na přiléhajícím východním profilu čtv. M7 nebyl patrný. Vzhledem k předpokladu, že by se mohlo jednat o žárový popelníkový pohřeb, byla nádoba po zaměření a dokumentaci vyzvednuta vcelku in situ a případné vybírání její výplně bylo ponecháno až do laboratorních podmínek. Ještě před laboratorní

Obr. 1. Brno, Vojtova ulice. Zaměření polohy žárového hrobu (čtverec) a průběhu příkopu krátkodobého tábora římské armády. Archaia Brno z. ú.

Fig. 1. Brno, Vojtova Street. Survey of the position of the cremation burial (trench) and the course of the ditch of the short-term Roman army camp. Archaia by Brno z. ú.

preparací byla nádoba snímkována pomocí RTG a CT přístrojů na SurGal Clinic s. r. o. v Brně (obr. 3). Poté bylo přikročeno k postupnému rozebírání výplně nádoby, které jednoznačně potvrdilo nález relativně bohatého bojovnického žárového hrobu s.j. 11857 ze starší doby římské, uloženého v keramické nádobě. V laboratoři došlo k postupné fotografické, kresebné a písemné dokumentaci uložení jednotlivých předmětů osobní výbavy v nádobě a odebrání zbytků spálených kostí zemřelého. Keramická urna s odsazeným a nedbale hraněným okrajem obsahovala nejen zbytky spálených kostí, které se nacházely především na jejím dně, ale i několik železných předmětů, které pravděpodobně představovaly osobní výbavu zemřelého. Předměty prošly žárem, byly tedy pravděpodobně spáleny společně se zemřelým, následně byly záměrně deformovány a vloženy do keramické nádoby. Z pohřební urny bylo vyzvednuto 11 železných předmětů. Z pohřební výbavy zaujme především masivní jednosečný meč s širokou čepelí, který byl rituálně deformován. Podobně z dnešního pohledu znehodnocen byl i list železného kopí, k němuž náležela i botka. Součástí výbavy byly také tři závěsy pochvy meče, kroužek a zlomky z dalšího závěsu, zlomek tyčinky z blíže neurčeného předmětu a tři železná perforovaná kování s nýtky, jejichž původní funkce je prozatím neznámá. Analýzou špatně dochovaných kostí z žárového hrobu bylo zjištěno, že teplota, která byla použita ke spálení ostatků, přesáhla 800 °C. Na základě hmotnosti shořelých kostí předpokládáme, že ostatky patřily pouze jednomu jedinci. Plně osifikovaný fragment *os lunatum* ukazuje na skutečnost, že jedinec byl starší 6–7 let (analýzu antropologického materiálu žárového pohřbu provedla Mgr. Lenka Polcerová z Laboratoře morfologie a forenzní antropologie Ústavu antropologie Přírodovědné fakulty Masarykovy univerzity).

Na základě přítomné osobní výbavy předpokládáme, že se jednalo o pohřeb germánského bojovníka, který lze přesněji datovat do prvních desetiletí 1. století po Kr. Tímto datováním pohřeb výrazně vybočuje ze souboru památek doby římské na Moravě, Brno nevyjímaje. Meč je na základě svého tvaru a rukjeti blízký některým kusům z mladší doby železné. Nevíme, jestli byl nalezený žárový pohřeb pouze solitérem, nebo byl součástí rozsáhlejší nekropole ze starší doby římské. Vzhledem k absenci

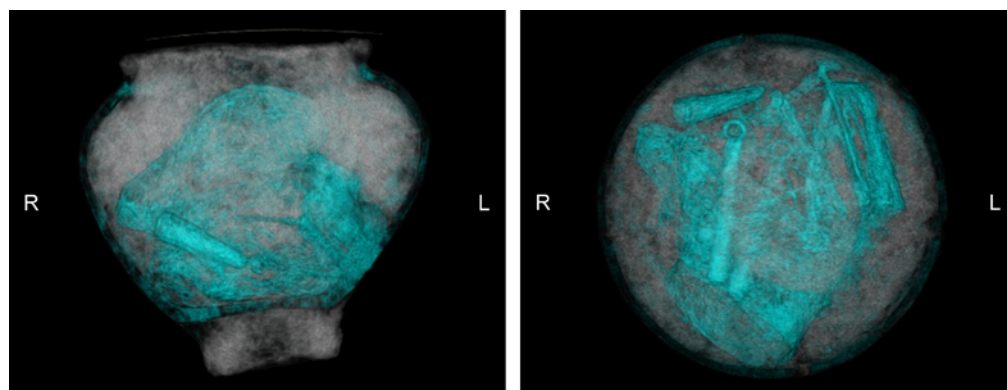
dalších pohřbů na zkoumané ploše je jisté, že východním směrem se případné pohřebiště nenacházelo. Další možné pohřby by se tedy mohly vyskytovat pravděpodobně pouze západním směrem pod Havlenovou ulicí a dále k Vídeňské. V této souvislosti je nutné zmínit, že se staršími výzkumy doposud v nejbližším okolí nepodařilo získat jednoznačné doklady osídlení ze starší doby římské a že germánský pohřeb zachycený na Vojtově ulici je prvním dochovaným a lokalizovaným pohřbem tohoto období na území dnešního Brna.

Při východním okraji plochy S1 (čtv. R1–R15, S1–S15) se podařilo odhalit lineární výkop s.j. 2573, v průběhu výzkumu interpretovaný jako pozůstatek příkopu krátkodobého pochodového tábora římské armády z období markomanských válek (s.s.j. 041) – obr. 4. Zatímco v jižní části plochy byl příkop zkoumán v celém profilu (čtv. S9 až S15), severněji (čtv. S1 až S8) již postupně čím dál více zabíhal pod východní profil plochy S1. Ve čtv. S5 až S8 byla předmětem našeho zájmu již pouze západní

Obr. 2. Brno, Vojtova ulice. Pohled na urnu žárového hrobu s.j. 11857. Foto Archaia Brno z. ú.

Fig. 2. Brno, Vojtova Street. View of the cremation burial urn, s.u. 11857. Photo by Archaia Brno z. ú.

Obr. 3. Brno, Vojtova ulice. CT snímek žárového hrobu s.j. 11857. Foto Archaia Brno z. ú.

Fig. 3. Brno, Vojtova Street. CT image of the cremation grave, s.u. 11857. Photo by Archaia Brno z. ú.

polovina příčného profilu příkopu, ve čtv. S4 byla situace zničena recentním výkopem. Severněji byl příkop ještě v rámci předstihového výzkumu ověřen bagrovanou sondou ve čtv. S3 a po zahájení zemních prací stavby byla ve čtv. S1 a S2 prozkoumána část příkopu v místech rozšíření stavební jámy do prostoru původního betonového nájezdu na parcelu.

Příkop byl představován severojižně orientovaným přímým úsekem výkopu, svojí délkou přesahujícím 72 m. Šířka příkopu dosahovala 2,6 až 3,0 m a maximální zjištěná hloubka byla 1,5 m. Příkop měl typický hrotitý profil, jehož pravidelné přímé šikmé stěny měly sklon 45 až 60 stupňů a při dně tvořily téměř ostrý hrot. Srmějšší byly stěny blíže dnu. Situaci si vysvětlujeme tím, že zatímco spodní část příkopu byla rychle zasypána případně zametána, eroze v horní části výkopu pomalu odplavila stále ještě odkryté stěny, a ony tak vykazují na profilu menší sklon. Z této skutečnosti rovněž vyplývá, že výkop příkopu byl původně asi o něco málo užší, než se jeví na profilech.

Úrovně horní hrany i dna příkopu kopírovaly původní sklon terénu, a svažovaly se tedy směrem k severu. Zatímco dno se na jižní hraně zkoumané plochy nacházelo ve výšce 207,37 m n. m., při severní hraně dosahovalo úrovně 205,94 m n. m. (1,43 m rozdíl). Příkop probíhá celou plochou bez jakéhokoliv přerušení a na obou stranách (severní a jižní) pokračuje jeho průběh mimo zkoumaný prostor. Je tedy otázkou, jaká část jak velkého tábora byla archeologickým výzkumem odkryta. Na ploše výzkumu nebyly odkryty žádné jiné situace, které by se daly považovat za součást římského ležení. V poměrně dlouhém úseku příkopu

postrádáme přítomnost brány, která by se projevila přerušením jeho průběhu. Přitom přítomnost brány ve všech čtyřech stranách tábora bývá pravidlem. Nacházela se tedy jižně nebo severně zkoumané plochy. Na základě konfigurace terénu a analogických nálezových situací z území Moravy se domníváme, že interiér tábora se mohl rozkládat na východní straně zkoumaného příkopu, na říční terase Svratky pozvolna se svažující k severovýchodu. Přimyká se snad k řece a byl strategicky umístěn v těsném kontaktu s důležitým brodem přes ni.

Datování právě do období markomanských válek probíhající na našem území v letech 172–180 umožňuje již samotný typický profil a celková podoba příkopu i jeho umístění v terénu, analogické k vícero dokumentovaným situacím obdobných táborů nejen na území Moravy. Datace byla potvrzena nálezem téměř celé nádoby římsko-provinciální provenience ve čtv. S6, který byl zaklíněn přímo v nejspodnější části hrotu příkopu, kam se tedy pravděpodobně dostal ještě v době existence tábora, resp. v průběhu jeho opouštění.

Ve čtverci S11 byl do již částečně zasypaného příkopu uložen kostrový pohřeb s.j. 11856 (obr. 5). Zemřelý byl orientovaný hlavou k jihu, ležel na zádech, lebka byla natočena na levou stranu k levému rameni, levá ruka spočívala na levé pánevní kosti, pravá ruka podél těla, levá noha byla přeložena v kotnících přes pravou, drobné kosti chodidel byly dislokovány pravděpodobně drobnou zvěří. Celkově se jednalo o velmi dobře zachovalý skelet. Samostatný výkop pro uložení pohřbu nebyl v půdoryse ani na profilu rozpoznán. To by mohlo ukazovat i na pietní uložení zemřelého do pouze částečně zasypaného příkopu a jeho následné rychlé zasypání. Určitě nebylo tělo do příkopu prostě pohozeno (pietní uložení skeletu), ani se nenacházelo delší dobu v příkopu nezasypano (až na drobné kůstky nohou byly všechny ostatní kosti *in situ* nerozvěšené zvířaty). Antropologická analýza skeletu určila, že do příkopu krátkodobého polního tábora římské armády byl uložen muž ve věku přibližně 18 až 20 let, který dosahoval výšky přibližně 152 cm. Příčina smrti se na kostech neprojevovala. Nález kostrového pohřbu H11856 na dně příkopu římského tábora byl podroben radiokarbonovému datování ^{14}C v Leibniz-Labor für Altersbestimmung und Isotopenforschung v Kielu. Naměřený interval dat odpovídá předpokládanému stáří příkopu (2. polovina 2. století až 1. polovina 3. století po Kr.) a jednoznačně ukazuje na skutečnost, že tělo bylo do příkopu uloženo pravděpodobně v souvislosti se zánikem tábora nebo bezprostředně po něm.

Literatura

Grünseisen, J., Kolařík, V., Sedláčková, L. 2020: Brno, Bytové domy Vojtova. Rkp. nálezové zprávy č. j. 17/2017. Uloženo: archiv nálezových zpráv Archaia Brno z. ú.

Obr. 4. Brno, Vojtova ulice. Příčný řez příkopem krátkodobého tábora římské armády. Foto Archaia Brno z. ú.

Fig. 4. Brno, Vojtova Street. Section of the short-term Roman army camp ditch. Photo by Archaia Brno z. ú.

Obr. 5. Brno, Vojtova ulice. Pohled do částečně odkrytého příkopu krátkodobého tábora římské armády s kostrovým pohřbem s.j. 11856. Foto Archaia Brno z. ú.

Fig. 5. Brno, Vojtova Street. View into the partially excavated ditch of the short-term Roman army camp with an inhumation burial, s.u. 11856. Photo by Archaia Brno z. ú.

Summary

Archaia Brno z. ú. carried out a rescue excavation in connection with the construction of apartment houses in Vojtova Street in the Štýřice cadastral area (Brno-City District) in 2017–2019. Among other things, the excavation uncovered an isolated cremation burial from the Early Roman period and a section of a pointed ditch in a short-term Roman army camp from the time of the Marcomannic Wars.

Jiří Grünseisen, Václav Kolařík, Lenka Sedláčková

Břest (okr. Kroměříž)

„Dornava“, parc. č. 938/3.

Starší doba římská. Sídliště. Průzkum detektorem kovu. Uložení nálezu: Muzeum Komenského v Přerově, p. o.

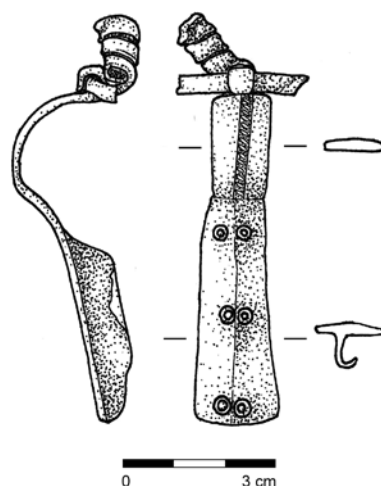
Lokalizace: nepublikováno z důvodu ochrany lokality

V roce 2011 našel Z. Brázda během preventivní detektorové prospekce prováděné na katastru obce Břest v trati „Dornava“ bronzovou sponu s očky ze starší doby římské (obr. 6). Místo nálezu se nachází při severním okraji katastru obce na parc. č. 938/3, severně od pramene potoka Stonač. Nadmořská výška polohy se pohybuje okolo 196 m. Lokalita je situována na levobřeží říčky Moštěnky.

Nálezem je téměř kompletní exemplář bronzové spony s očky, z níž se nedochovala pouze část vinutí s jehlou. Dochovaná délka spony činí 70 mm. Šířka lučíku je 11 mm, šířka spodní lichoběžníkovitě rozšířené části nožky je 16 mm a hmotnost činí 21,06 g. Plný zachycovač lichoběžníkového tvaru má ohrnutý spodní okraj. Povrch předmětu je pokryt tmavě zelenou oxidační patinou. Široký páskový lučík nese výzdobu v podobě pásu krátkých horizontálních rýžek. Na povrchu nožky je zřetelná puncovaná výzdoba šesti koncentrickými kroužky. Exemplář z Břestu lze zařadit do III. skupiny podle O. Almgrena (1923, Taf. III: 57–61), přičemž patří k nejmladším variantám spon s očky tzv. vedlejší pruské série, konkrétně k typu A59.

Spony tzv. vedlejší pruské série představují germánská oděvní spínadla, která byla dle nápadně velkého množství nálezů s oblibou používána v severovýchodních oblastech barbarika v kultuře wielbarské a východní části kultury przeworské a v Pobaltí (Pfeiffer-Frohnert 1998, 128, Abb. 1; Zeman 2017, 96–97).

Nový nález bronzové spony typu A59 souvisí se sídlištěm ze starší doby římské situovaným poblíž pramene potoka Stonač, které bylo lokalizováno díky povrchovým sběrům D. Kolbingera z Hulína, realizovaným na katastru obce Břest (Kolbinger 2013, 3–4).

Obr. 6. Břest. Bronzová spona s očky pruské série z doby římské. Kresba P. Holcová.

Fig. 6. Břest. Bronze eye-brooch from the Prussian series from the Roman period. Drawing by P. Holcová.

Literatura

- Almgren, O. 1923:** *Studien über Nordeuropäische Fibelformen der ersten nachchristlichen Jahrhunderte mit Berücksichtigung der provinzial-römischen und südrussischen Formen.* Mannus-Bibliothek Nr. 32. Leipzig: Verlag von Curt Kabitzsch.
- Kolbinger, D. 2013:** *Osídlení východního Kroměřížska a Přerovska v době římské a stěhování národů. Katalog všech známých lokalit a nálezů s důrazem na nové poznatky z povrchových výzkumů autora.* Hulín: vlastním nákladem Dalibor Kolbingera.
- Pfeiffer-Frohnert, U. 1998:** „Mit Augen am Fuß und mit Wulst statt Scheibe“. Verbreitung und Zeitstellung der preußischen Nebenserie A 57–61 und ihrer Varianten. In: M. Aufleger, P. Woitdt, M. Goßler (Red.): *100 Jahre Fibelformen nach Oscar Almgren. Internationale Arbeitstagung 25.–28. Mai 1997 Kleinmachnow, Land Brandenburg.* Forschungen zur Archäologie im Land Brandenburg 5. Wünsdorf: Brandenburgisches Landesmuseum für Ur- und Frühgeschichte, 125–134.
- Zeman, T. 2017:** *Střední Pomoraví v době římské. Svědectví povrchové prospekce.* Archaeologica Olomucensia II. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci.

Summary

Mr. Z. Brázda found an eye-brooch from the secondary Prussian series dated to the Early Roman period during a detector survey in “Dornava” field (Břest cadastral area, Kroměříž District) in 2011.

Zdeněk Schenk, Zbyněk Brázda

Dolní Dubňany (okr. Znojmo)

„Padělky v loužku“.

Doba římská. Sídliště. Plošný odkryv. Záchranný výzkum.

Uložení nálezu: Jihomoravské muzeum ve Znojmě, p. o.

Lokalizace: WGS-84 – 49.0578178N, 16.2192947E

V měsíci červenci a srpnu proběhl rozsáhlý archeologický výzkum vyvolaný budováním komunikace a inženýrských sítí na okraji obce Dolní Dubňany. Po skrývce ornice bylo identifikováno 54 zahloubených objektů, z nichž jeden větší hliník nacházející se v blízkosti laténské chaty obsahoval keramiku z doby římské.

Literatura

AMČR: Záznam M-202003037 [cit. 2021-03-22]. Archeologická mapa České republiky.

Summary

A rescue excavation carried out at the outskirts of the municipality of Dolní Dubňany (Znojmo District) in 2020 detected Neolithic, La Tène and Roman period occupation.

David Humpola

Kozlov (k. ú. Kozlov u Velkého Újezdu, okr. Olomouc)

„Hronov“, parc. č. 341/1.

Mladší doba římská. Průzkum detektorem kovu. Uložení nálezu:

Muzeum Komenského v Přerově, p. o.

Lokalizace: nepublikováno z důvodu ochrany lokality

V roce 2016 našel O. Žitník během preventivní detektorové prospekce prováděné na katastru obce Kozlov u Velkého Újezdu torzo bronzové spony z mladší doby římské (obr. 7). Lokalita je situována na zalesněném výběžku při jihozápadním okraji Oderských vrchů. Místo nálezu se nachází na parc. č. 341/1 na jižním svahu kopce Hronov, jehož nadmořská výška dosahuje 391,4 m. Výrazná poloha se nachází na levobřeží potoka Kyjanka, ze strany jižní je obtékána potokem Říka.

Nálezem je jednoduchá litá bronzová spona s podvázanou úzkou nožkou. Vinutí a jehla chybí. Zachycovač tvoří prohnutý plech. Tyčinkovitý nezdobený lučík má polokruhovitý průřez. Kolem spodní části lučíku je šestinásobně omotan drátek. Délka torza spony činí 72 mm, šířka lučíku 4 mm a výška 34 mm. Hmotnost je 7,492 g. Plný zčásti olámaný zachycovač má ohnutý spodní okraj. Povrch předmětu je nerovnoměrně pokryt zelenou oxidační patinou. Torzo exempláře z Kozlova lze zařadit do VI. skupiny podle O. Almgrena (1923, Taf. VII: 158), přičemž jde konkrétně o typ A 158.

Spony s podvázanou nožkou tohoto typu představují germánská oděvní spínadla, která jsou charakteristická pro mladší a pozdní dobu římskou. Koncentrace jejich nálezů je nápadná v oblasti Slezska a v západních oblastech przeworské kultury.

Datování spon typu A 158 je kladeno od konce 2. století až 3. století do počátku doby stěhování národů (Peškař 1972, 111–112; Zeman 2017, 116–118, tab. 30).

Ojedinělý nález spony s podvázanou nožkou na katastru obce Kozlova u Velkého Újezdu rozšiřuje sporadické stopy aktivit z doby římské na rozhraní Oderských vrchů a Tršické pahorkatiny, kudy mohla probíhat jedna z tras historické dálkové komunikace vedoucí z bečevské části Moravské brány směrem severozápadním do horního Pomoraví.

Obr. 7. Kozlov. Torzo bronzové spony s podvázanou nožkou z doby římské. Foto Z. Schenk.

Fig. 7. Kozlov. Fragment of a bronze fibula with a ligated foot. Photo by Z. Schenk.

Literatura

Almgren, O. 1923: *Studien über Nordeuropäische Fibelformen der ersten nachchristlichen Jahrhunderte mit Berücksichtigung der provinzial-römischen und südrussischen Formen*. Mannus-Bibliothek Nr. 32. Leipzig: Verlag von Curt Kabitzsch.

Peškař, I. 1972: *Fibeln aus der römischen Kaiserzeit in Mähren*. Praha: Academia.

Zeman, T. 2017: *Střední Pomoraví v době římské. Svědectví povrchové prospekce*. Archaeologica Olomucensia II. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci.

Summary

A bronze fibula with an Almgren 158 type ligated foot was found in 2016 by O. Žitník during a metal detector survey in “Hronov” field (Kozlov u Velkého Újezdu cadastral area, Olomouc District). The brooch was discovered on the southern slope of Hronov Hill. Brooches with a ligated foot are a characteristic type from the Late Roman period and the beginning of the Migration period.

Zdeněk Schenk

Malešovice (okr. Brno-venkov)

Severně od obce.

Doba římská. Sídliště. Průzkum detektorem kovu.

Záchranný výzkum. Uložení nálezu: Ústav archeologické památkové péče Brno, v. v. i.

Lokalizace: WGS-84 – 49.0258542N, 16.4973686E

Při detektorové prospekci prováděné v bezprostředním okolí záchranného výzkumu v k. ú. Malešovice (blíže viz oddíl Doba bronzová) byl nalezen také zlomek bronzové spony datované do doby římské.

Literatura

Neuvezeno.

Summary

A fragment of a bronze brooch dated to the Roman period was found during a detector survey conducted in the immediate vicinity of a rescue excavation in the Malešovice cadastral area, Brno-Country District (see the Bronze Age reports section).

Ivan Čížmář

Mokrý-Horákov (k. ú. Horákov, okr. Brno-venkov) „Ořechová seč“, parc. č. 674/35.

Mladší doba římská. Areál jiné aktivity. Průzkum detektorem kovu. Uložení nálezu: Ústav archeologické památkové péče Brno, v. v. i.

Lokalizace: WGS-84: 49.2089000N, 16.7373000E

Během povrchové detektorové prospekce na horákovském katastru v jihovýchodní části polní tratě „Ořechová seč“ byla nalezena v orničním horizontu část bronzové spony z mladší doby římské. V tomto místě nebyly doposud nikdy zjištěny žádné nálezy, které by upomínaly na existenci soudobého sídliště. Jde o ojedinělý nález.

Literatura

Neuvezeno.

Summary

Part of a bronze brooch from the Late Roman period was found in the topsoil during a surface detector survey in the Horákov cadastral area (Brno-Country District) in the south-east of „Ořechová seč“ field.

Petr Kos, Martina Májková

Oldřišov (okr. Opava)

Ul. Slezská; „Vlčí hrdlo“, parc. č. 1130/58.

Doba římská. Sídliště. Plošný odkryv. Záchranný výzkum. Uložení nálezu: Národní památkový ústav, územní odborné pracoviště v Ostravě.

Lokalizace: S-JTSK – -492601.91; -1081965.08

V dubnu 2020 byl na severozápadním okraji obce Oldřišov v polní trati „Vlčí hrdlo“ uskutečněn záchranný archeologický výzkum vyvolaný výstavbou rodinného domu manželů Wittkových. Stavební parcela se nacházela v místech již známé lokality z pozdní doby římské (Hlas 2014), a proto narušení dalších zahloubených objektů nebylo překvapením. Sídliště je situováno na mírném jihovýchodně orientovaném svahu, v nadmořské výšce cca 295 m, nad potokem Bílá voda, vzdáleném přibližně 150 m. Nedaleko, v polní trati „Na Plštské cestě“, přibližně 280 m jihozápadním směrem na druhém břehu potoka Bílá voda je situováno na tomto katastru druhé známé sídliště z doby římské.

Na ploše domu byla prozkoumána jedna kruhová zásobní jáma (o průměru přes 3 m), 9 sloupových jam a jedna kvadratická jáma, pro toto období typická. Datovatelný materiál, pocházející pouze z výplně zásobní jámy, náleží závěru doby římské.

Literatura

Hlas, J. 2014: Oldřišov (okr. Opava). *Přehled výzkumů* 55(1), 231–232.

Summary

Features of the same age were disturbed during the construction of another family house in the area of a known Roman period archaeological site in „Vlčí hrdlo“ field (Oldřišov cadastral area, Opava District). A large storage pit, nine postholes and a quadratric pit were examined.

Tereza Tichá Krasnokutská

Přerov (k. ú. Předmostí, okr. Přerov) „Malé Předmostí“, parc. č. 291/1.

Doba římská. Průzkum detektorem kovu. Uložení nálezu: Muzeum Komenského v Přerově, p. o.

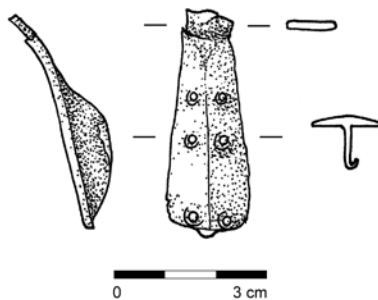
Lokalizace: WGS-84 – 49.4656947N, 17.4295914E

V květnu 2011 našel spolupracovník Muzea Komenského v Přerově, p. o., Z. Brázda během preventivní detektorové prospekce prováděné v trati „Malé Předmostí“ torzo bronzové spony s očky ze starší doby římské (obr. 8). Místo nálezu se nachází na parc. č. 291/1, u polní cesty vedoucí z Předmostí do Dluhonic. Lokalita je situována na staré říční terase řeky Bečvy v jihozápadním ústí Moravské brány. Nadmořská výška polohy se pohybuje okolo 225 m.

Z bronzové spony s očky se dochovala pouze nožka lichoběžníkovitého tvaru se zachycovačem. Délka torza spony činí 44 mm a šířka nožky 16 mm. Hmotnost je 7,15 g. Plný, zčásti olámaný zachycovač má ohrnutý spodní okraj. Povrch předmětu je pokryt světle zelenou oxidační patinou. Na povrchu nožky je patrná puncovaná výzdoba šesti koncentrickými kroužky. Torzo exempláře z Předmostí lze zařadit do III. skupiny podle O. Almgrena (1923, Taf. III: 57–61), přičemž patří k nejmladším variantám spon s očky tzv. vedlejší pruské série, konkrétně k typům A59–60.

Spony tzv. vedlejší pruské série představují germánská oděvní spínadla, která byla dle nápadně velkého množství nálezů s oblibou používána v severovýchodních oblastech barbarské kultury wielbarské a ve východní části kultury przeworské. Spony této série bývají datovány do pozdně flaviovského až trajánovského období, tedy do konce 1. století až začátku 2. století, v rámci relativní chronologie starší doby římské do stupně B2a (Pfeiffer-Frohnert 1998, 128, Abb. 1; Zeman 2017, 96–97).

Ojedinělý nález spony s očky v poloze „Malé Předmostí“ rozšiřuje sporadické stopy aktivit z doby římské na polykulturní lokalitě situované v prostoru mezi místními přerovskými částmi Předmostí a Dluhonic na pravobřeží řeky Bečvy (Schenk 2002). K nim náleží rovněž nález torza bronzové spony typu A236n z trati „Díly“ v k. ú. Předmostí (Schenk, Jílek 2017, 255–256), a dále soubor zlomků tzv. jiříkovické keramiky z mladší doby římské ze sousední trati „Dolní újezd“ v k. ú. Dluhonic u Přerova (Schenk 2005, 272).

Obr. 8. Přerov. Torzo bronzové spony s očky pruské série z doby římské. Kresba P. Holcová.

Fig. 8. Přerov. Fragment of a bronze eye-brooch from the Prussian series from the Roman period. Drawing by P. Holcová.

Literatura

- Almgren, O. 1923:** *Studien über Nordeuropäische Fibelformen der ersten nachchristlichen Jahrhunderte mit Berücksichtigung der provincial-römischen und südrussischen Formen*. Mannus-Bibliothek Nr. 32. Leipzig: Verlag von Curt Kabitzsch.
- Pfeiffer-Frohnert, U. 1998:** „Mit Augen am Fuß und mit Wulst statt Scheibe“. Verbreitung und Zeitstellung der preußischen Nebenserie A 57–61 und ihrer Varianten. In: M. Aufleger, P. Woitdt, M. Goßler (Red.): *100 Jahre Fibelformen nach Oscar Almgren. Internationale Arbeitstagung 25.–28. Mai 1997 Kleinmachnow, Land Brandenburg*. Forschungen zur Archäologie im Land Brandenburg 5. Wünsdorf: Brandenburgisches Landesmuseum für Ur- und Frühgeschichte, 125–134.
- Schenk, Z. 2002:** Předmostí dosud nezkoumané. *Pravěk* Nová řada 11/2001, 371–379.
- Schenk, Z. 2005:** Přerov (k. ú. Dluhonice, okr. Přerov). *Přehled výzkumů* 46, 272.
- Schenk, Z., Jílek, J. 2017:** Přerov (k. ú. Předmostí, okr. Přerov). *Přehled výzkumů* 58(1), 255–256.
- Zeman, T. 2017:** *Střední Pomoraví v době římské. Svědectví povrchové prospekce*. Archaeologica Olomucensia II. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci.

Summary

A fragment of a bronze eye-brooch from the Early Roman period was found during a detector survey carried out in “Malé Předmostí” (Předmostí cadastral area, Přerov District) in 2011. The artefact from Předmostí u Přerova can be categorised in group III after O. Almgren (1923, Taf. III: 57–61); it belongs to the later variants of eye-brooches from the Prussian series, specifically the A59–60 type.

Zdeněk Schenk

Prostějov (okr. Prostějov)

Průmyslová zóna města Prostějova – Kralický háj, parc. č. 7427/47.

Mladší doba římská. Nález v druhotné poloze. Průzkum detektorem kovu. Záchranný výzkum. Uložení nálezu: Muzeum a galerie v Prostějově, p. o., inv. č. 310.745.

Lokalizace: S-JTSK – -556318.08, -1134572.08

Ve dnech 2. prosince 2019 až 23. června 2020 proběhl v prostoru prostějovské průmyslové zóny, k. ú. Kralice na Hané a k. ú. Prostějov, okr. Prostějov, záchranný archeologický výzkum vyvolaný přípravou logistického areálu společnosti HOPI Prostějov. Rozsah a metoda odkryvu byly limitovány blízkostí říčního toku Valové a existencí novověkých rybníků (patrných ještě na vojenském mapování z druhé poloviny 18. století), které výrazně ovlivnily půdní poměry v místě stavby. Sondy položené na dotčené ploše potvrdily očekávanou výraznou vrstvu podorničí, dosahující místy mocnosti až 60 cm a kryjící podloží tvořené zejména šedými až šedozelenými jíly, a především absenci případných terénních archeologických situací. Detektory kovů byla na skrývané ploše stavby a později zejména na deponiích ornice získána početnější kolekce kovových předmětů recentního stáří, ale i jednodílná bronzová spona s obloukovitě klenutým lučíkem s obdélňovou patkou, která bezpečně náleží Germánům mladší doby římské (stupně C1–C2; viz Kolník 1965, 216, Peškař 1972, 124) a lze ji snad spojovat s řemeslnickou aglomerací, zkoumanou v letech 2017–2018 při stavbě výrobního areálu firmy MUBEA (viz Fojtík 2019), rozkládající se cca 700 m jihovýchodním směrem.

Literatura

- Fojtík, P. 2019:** Prostějov (okr. Prostějov). *Přehled výzkumů* 60(1), 253–254.
- Kolník, T. 1965:** K typologii a chronologii některých spôn z mladší doby římské na juhozápadnom Slovensku. *Slovenská archeológia* XIII(1), 183–230.
- Peškař, I. 1972:** *Fibeln aus der römische Kaiserzeit in Mähren*. Praha: Academia.

Summary

A rescue excavation caused by the construction of an annex to the HOPI Prostějov logistics complex took place in the Prostějov industrial zone (Kralice na Hané and Prostějov cadastral areas, Prostějov District) between December 2019 and June 2020. A one-piece bronze brooch with an arcuately arched bow with a rectangular foot belonging to the Germanic groups of the Late Roman period was found during a metal detector survey in the stripped construction area.

Pavel Fojtík

Radslavice (k. ú. Radslavice u Přerova, okr. Přerov) „Zadní Vrbovec“, parc. č. 684/1.

Doba římská. Sídliště. Průzkum detektorem kovu. Uložení nálezu: Muzeum Komenského v Přerově, p. o.

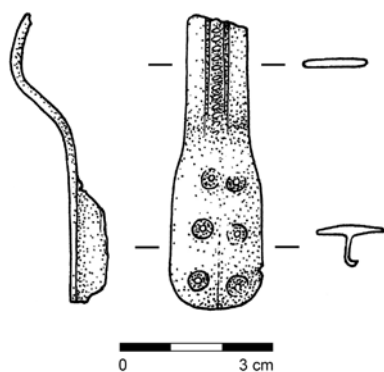
Lokalizace: nepublikováno z důvodu ochrany lokality

V květnu 2018 našel spolupracovník Muzea Komenského v Přerově, p. o., O. Venos během preventivní detektorové prospekce prováděné v trati „Zadní Vrbovec“ na katastru obce Radslavice u Přerova torzo bronzové spony s očky ze starší doby římské (obr. 9). Místo nálezu se nachází na pravém břehu potoka Lučnice, na parc. č. 684/1. Lokalita je situována na radslavické terase pleistocenního stáří při jihozápadním ústí Moravské brány. Nadmořská výška polohy se pohybuje okolo 220 m.

Z bronzové spony s očky se dochovala pouze nožka lichoběžníkovitého tvaru se zachycovačem. Délka torza spony činí 58 mm. Šířka lučiku 12 mm. Šířka spodní lichoběžníkovité rozšířené části nožky 18 mm. Hmotnost je 10,568 g. Plný, z velké zčásti olámaný zachycovač má náznak ohrnutí spodního okraje. Povrch předmětu je nerovnoměrně pokryt světle zelenou oxidací patinou, pod níž vystupuje barva původního materiálu. Široký páskový lučík nese výzdobu v podobě pásu krátkých horizontálních rýžek. Na povrchu nožky je patrná puncovaná výzdoba šesti koncentrickými kroužky. Torzo exempláře z Radslavic u Přerova lze zařadit do III. skupiny podle O. Almgrena (1923, Taf. III: 57–61), přičemž patří k nejmladším variantám spon s očky tzv. vedlejší pruské série, konkrétně k typům A59–60.

Spony tzv. vedlejší pruské série představují germánská oděvní spínadla, která byla dle nápadně velkého množství nálezů s oblibou používána v severovýchodních oblastech barbarika v kultuře wielbarské a východní části kultury przeworské. Spony této série bývají datovány do pozdní flavijského až trajánské obdoby, tedy do konce 1. století až začátku 2. století, v rámci relativní chronologie starší doby římské do stupně B2a (Pfeiffer-Frohnert 1998, 128, Abb. 1; Zeman 2017, 96–97).

Ojedinelý nález spony s očky na katastru obce Radslavice u Přerova rozšiřuje doklady sídlištních aktivit z doby římské v povodí potoka Lučnice, levostranného přítoku řeky Bečvy.

Obr. 9. Radslavice. Torzo bronzové spony s očky pruské série z doby římské. Kresba P. Holcová.

Fig. 9. Radslavice. Fragment of a bronze eye-brooch from the Prussian series from the Early Roman period. Drawing by P. Holcová.

Literatura

Almgren, O. 1923: *Studien über Nordeuropäische Fibelformen der ersten nachchristlichen Jahrhunderte mit Berücksichtigung der provinzial-römischen und südrussischen Formen.* Mannus-Bibliothek Nr. 32. Leipzig: Verlag von Curt Kabitzsch.

Pfeiffer-Frohnert, U. 1998: „Mit Augen am Fuß und mit Wulst statt Scheibe“. Verbreitung und Zeitstellung der preußischen Nebenserie A 57–61 und ihrer Varianten. In: M. Aufleger, P. Woidt, M. Goßler (Red.): *100 Jahre Fibelformen nach Oscar Almgren. Internationale Arbeitstagung 25.–28. Mai 1997 Kleinmachnow, Land Brandenburg.* Forschungen zur Archäologie im Land Brandenburg 5. Wünsdorf: Brandenburgisches Landesmuseum für Ur- und Frühgeschichte, 125–134.

Zeman, T. 2017: *Střední Pomoraví v době římské. Svědectví povrchové prospekce.* Archaeologica Olomucensia II. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci.

Summary

A fragment of a bronze eye-brooch from the Early Roman period was found during a detector survey carried out in “Zadní Vrbovec” field (Radslavice u Přerova cadastral area, Přerov District) in 2018. The artefact from Radslavice u Přerova can be categorised in group III after O. Almgren (1923, Taf. III: 57–61); it belongs to the later variants of eye-brooches from the Prussian series, specifically the A59–60 type.

Zdeněk Schenk, Ondřej Venos

Sudice (okr. Opava)

Ul. Stiborská; „Na Stiborské“, parc. č. 989.

Mladší doba římská. Sídliště. Skupina/síť sond. Záchranný výzkum. Uložení nálezu: Národní památkový ústav, územní odborné pracoviště v Ostravě

Lokalizace: S-JTSK – -484616.23, -1078745.92

Na podzim 2020 byla na západním okraji obce Sudice v polní trati „Na Stiborské“ při výstavbě rodinného domu narušena neznámá archeologická lokalita. Obec Sudice se nachází v nejsevernějším výběžku Moravskoslezského kraje, v těsné blízkosti polských hranic. Místo nálezu je situováno v dolní části mírného, jihovýchodně orientovaného svahu, v nadmořské výšce cca 220 m, nedaleko (cca 60 m) od Oldřišovského potoka, jehož hladina se nachází 217 m n. m.

Předběžně je možné informovat, že na ploše pro dům bylo narušeno několik zahlučených objektů. Prvním zkoumaným objektem byl hliník, resp. několik větších jam v superpozicích, jejichž výplně obsahovaly materiál náležející pozdní době římské (zlomky vytáčených nádob z jemného materiálu s ven vyhnutým okrajem, ale také v ruce vyráběná keramika s charakteristickým silně ostřeným materiálem a nerovným povrchem). Další dokumentovanou situací byla superpozice pravouhlé jámy s propálenými stěnami a kruhové jámy zásobnicového tvaru. Výplň obou jam obsahovala vedle zlomků keramiky z doby římské i fragmenty keramiky vrcholného středověku. Doposud nedatovaným nálezem byl rozměrný objekt (šířka až 7,5 m; zahlučení 1,0 m do podloží) příkopovitého charakteru, protínající celou západní polovinu stavební plochy v severojižním směru. Z ulehle homogenní výplně, která se shodovala s výplní sídlištních objektů, byly vytaženy nečetné malé atypické zlomky keramiky a mazanice. Díky pravidelnému mísovitému profilu byla nakonec opuštěna původní domněnka, že se jedná o pozůstatek protitan-kového příkopu ze závěru 2. světové války.

Literatura

AMČR: Záznam M-202003932 [cit. 2021-05-13]. Archeologická mapa České republiky.

Summary

A clay pit containing material from the Late Roman period and a superposition of two features with finds from the Late Roman period and the High Middle Ages were documented during the investigation of a newly discovered site in the cadastral area of the municipality of Sudice (Opava District). An as-yet undated extensive feature with the character of a ditch was also found.

Tereza Tichá Krasnokutská

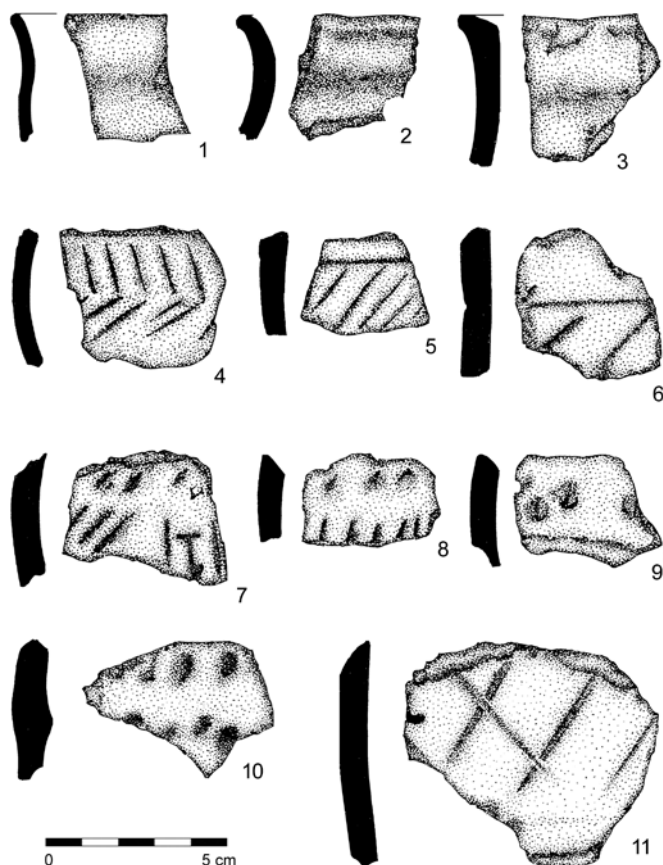
Sušice (k. ú. Sušice u Přerova, okr. Přerov) „V Krouhách“, parc. č. 1728–1732.

Doba římská. Sídliště. Povrchový sběr. Průzkum. Uložení nálezu: Muzeum Komenského v Přerově, p. o.

Lokalizace: nepublikováno z důvodu ochrany lokality

Během opakovaných povrchových sběrů realizovaných B. Gibalou ve spolupráci s archeology Muzea Komenského v Přerově v letech 2017–2020 byl v prostoru polykulturní archeologické lokality při jihovýchodním okraji obce Sušice shromážděn soubor keramiky z doby římské (Schenk 2019, 27–28). Lokalita se nachází v poloze „V Krouhách“, na parc. č. 1728–1732. Nadmořská výška polohy se pohybuje mezi 240–244 m.

Nálezový soubor obsahuje zlomky domácí germánské sídlištní keramiky, jejíž barva výpalu se pohybovala od tmavě hnědé po světle šedohnědou. Fragmenty okrajů a výdutí převážně hrncovitých nádob s esovitou profilací nesly nejčastěji výzdobu v podobě horizontálních řad nehtových vrypů či oválných důlků, šikmých rýžek, šikmo rytého mřížování a horizontálních žlábků (obr. 10). Obdobná výzdoba se na Moravě běžně objevuje u sídlištní keramiky z germánských osad z druhé poloviny 2. století (Droberjar 1997). V přerovském regionu jsou podobné soubory keramiky ze starší doby římské známy z lokalit situovaných v okolí Přerova při jihozápadním ústí Moravské brány (Schenk 2000, 102–106; 2001, 190–191; 2002, 243; 2011, 225).

Obr. 10. Sušice. Výběr keramiky. Kresba M. Kovářová.

Fig. 10. Sušice. Selection of pottery. Drawing by M. Kovářová.

Literatura

- Droberjar, D. 1997: *Studien zu den germanischen Siedlungen der älteren römischen Kaiserzeit in Mähren*. Fontes Archaeologici Pragenses 21. Pragae: Museum nationale Pragae.
- Schenk, Z. 2000: Nové archeologické nálezy z doby římské na Přerovsku, okr. Přerov. *Informační zpravodaj* prosinec 2000, 102–106.
- Schenk, Z. 2001: Přerov (okr. Přerov). *Přehled výzkumů* 42, 190–191.
- Schenk, Z. 2002: Přerov (k. ú. Kozlovice, okr. Přerov). *Přehled výzkumů* 43, 243.
- Schenk, Z. 2011: Přerov (k. ú. Újezdec, okr. Přerov). *Přehled výzkumů* 52(1), 225.
- Schenk, Z. 2019: Nejstarší osídlení katastru obce Sušice u Přerova ve světle archeologických pramenů. In: F. Janda, Z. Schenk, S. Šromota: *Kroniky vyprávějí. Sušice u Přerova*. Sušice: obec Sušice, 4–32.

Summary

In 2017–2020, B. Gibala collected an Early Roman period pottery assemblage during a surface survey in the area of the polycultural site near the south-east boundary of the municipality of Sušice (Sušice u Přerova cadastral area, Přerov District). The assemblage contains fragments of decorated Germanic pottery.

Zdeněk Schenk, Bohumil Gibala

Svinošice (okr. Blansko)

„Zlodějka“, parc. č. 443/1.

Doba stěhování národů. Neurčený areál. Průzkum detektorem kovů. Uložení nálezu: Muzeum Blanenska, p. o., inv. č. S 9791.

Lokalizace: WGS-84 – 49.3219656N, 16.5558533E

Dne 22. 2. 2020 našel M. Veselý na severním úpatí kopce Zlodějka (417 m n. m.) v hloubce 10–15 cm pod žulovým kamenem vzácnou stříbrnou minci (obr. 11) představující první exemplář svého druhu na Moravě i v širším prostoru středoevropského barbarika. Na aversu se nachází barbarizované zpodobnění busty východořímského císaře Anastasia (491–518) s perlovým diadémem doprava a opisem ANASTASIVS P P Λ ... (VG), na reversu je zobrazen monogram ostrogótského krále Theodoricha Velikého (475–526) s křížem nahoře, hvězdou dole, plným bodem v monogramu místo O a s opisem INVICT + ... (Λ RVM či Λ ROM) ΛN * Λ. Mince byla vyražena v mincovně v Sirmiu (dnešní Sremská Mitrovica v Srbsku) ovládaném Ostrogóty. Z typologického hlediska ji lze určit jako barbarickou (germánskou) ražbu, nominál podle váhy představuje čtvrtsiliquu tzv. skupiny Sirmium. Téměř ¾ všech mincí sirmijské skupiny tvoří ražby typu Gennari 2, tj. čtvrtsiliqua s legendou INVICTA ROMA a Theodorichovým monogramem na reversu ražené jménem Anastasia I. s průměrnou váhou 0,740 g (Gennari 2019, 96–97, 165–220), tedy analogické s nálezem ze Svinošic (Zeman 2020, 196–197). Mince je zhruba z 1/5 poškozená, tudíž její hmotnost je nižší (0,712 g). V odlomené partii je patrný zbytek kruhového otvoru, mince byla tedy nošena jako přívěsek. Jedná se o první náhodný nález z 1. poloviny 6. století na Blanensku, přičemž nejbližší soudobé stálé osídlení se nacházelo na jižní, jihozápadní a jihovýchodní Moravě (Zeman 2020, 197).

Obr. 11. Svinošice. Stříbrná mince (čtvrtsiliqua). Foto T. Zeman.

Fig. 11. Svinošice. A silver coin (Quarter Siliqua). Photo by T. Zeman.

Literatura

- Gennari, A. 2019: The “Sirmium group”: about the so-called Gepids siliquae. With a specific catalogue – 2nd edition. *Acta Numismatica Hungarica* 1, 63–251.
- Zeman, T. 2020: Neposední Germáni (doba stěhování národů, cca 375–568). In: M. Novák (ed.): *Blanensko a Moravský kras v pravěku*. Blansko: Muzeum Blanenska, 195–197.

Summary

A random find of silver Bavarian coinage representing a Quarter Siliqua from the Sirmium group was made in “Zlodějka” field in the cadastral area of Svinošice (Blansko District). The Svinošice find can be categorised as Gennari 2 type coinage, which comprises three-quarters of the coinage in the Sirmium group.

Marek Novák, Tomáš Zeman, Michal Veselý

Syrovce (okr. Brno-venkov)

„Pastvisko“.

Mladší doba římská. Sídliště. Plošný odkryv. Záchranný výzkum. Uložení nálezu: Ústav archeologické památkové péče Brno, v. v. i.

Lokalizace: WGS-84 – 49.0765892N, 16.5480542E

Při rekonstrukci místní komunikace v trati „Pastvisko“ byly zjištěny dva zahloubené objekty, které poskytly materiál z mladší doby římské. Podobně je datována také kulturní vrstva, která se vyskytla hned nad inundačním pásmem vodoteče Syřůvky. Tato vydala kromě úlomků keramiky také celý kostěný oboustranně zahrocený dřív, který tvořil součást vřetene.

Literatura

Neuveveno.

Summary

Late Roman period features were examined during a road reconstruction in “Pastvisko” field (Syrovce cadastral area, Brno-Country District).

Ivan Čižmář

Uhřetice (okr. Přerov)

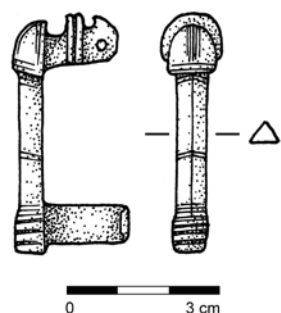
„Hrubčá“, parc. č. 1058/12.

Doba římská. Průzkum detektorem kovu. Uložení nálezu: Muzeum Komenského v Přerově, p. o.

Lokalizace: nepublikováno z důvodu ochrany lokality

V roce 2019 našel Jaroslav Pešák z Kojetína během preventivní detektorové prospekce prováděné na katastru obce Uhřetice torzo bronzové spony z doby římské (obr. 12). Místo nálezu se nachází při okraji lesa Hrubčá na parc. č. 1058/12 na pravém břehu řeky Moravy. Jde o zarovnaný terén říční nivy, jehož nadmořská výška dosahuje 195 m.

Nálezem je masivní dvojdielná litá bronzová kolínkovitá spona se záhlavní polokruhovitou destičkou chránící vinutí s horní třetivou. Vinutí a jehla chybí. Lučívka má trojúhelníkovitý průřez. Délka torza spony činí 47 mm. Šířka lučívky je 6 mm, výška spony 20–22 mm a hmotnost 15,750 g. Plný poměrně vysoký obdélníkovitý zachycovač má ohnutý spodní okraj. Povrch předmětu je nerovnoměrně pokryt zelenou oxidační patinou. Plasticky zvýrazněný oblý ohyb kolínka je po obvodu zdoben rýhováním, jeho střed pak vazkem podélných rýžek. Příčné rýhování zdobí rovněž lučívka a zesílenou patku, stejný druh dekoru byl použit i na hraně záhlavní destičky. Torzo exempláře z Uhřetice se velmi podobá sponám typu A 137, které náleží do vedlejší série V. Almgrenovy skupiny (Almgren 1923, Taf. VI: 137). Předlohu k této

Obr. 12. Uhřetice. Torzo bronzové kolínkovité spony z doby římské. Kresba P. Holcová.

Fig. 12. Uhřetice. Fragment of a knee brooch from the Roman period. Drawing by P. Holcová.

variantě spon lze nejspíše hledat u panonských kolínkovitých spon typu Kovrig 104/104a (Kovrig 1937, 64, pl. 10: 104/104a).

Datování spon typu A 137 je kladeno do přechodného stupně B2/C1, tedy do období markomanských válek (Mączyńska 2011, 47).

Exempláři z Uhřetice jsou po tvarové stránce velmi blízké nálezům spon s podstatně chudší výzdobou, i bez ní, například z lokality Vlčnov – Dolní Němčí na jihovýchodní Moravě (Zeman 2017, 108–109, obr. 26: 19), z Kolína ve středních Čechách (Beneš 2017, 478, 490, obr. 5: 3), další lze uvést z dolnorakouské lokality Ringelsdorf (Allerbauer, Jedlicka 2000, 662, Abb. 804; Tejral 2015, 59, Fig. 14: 12, 13).

Ojedinělý nález bohatě zdobené kolínkovité spony na katastru obce Uhřetice představuje první exemplář tohoto typu spony na Přerovsku.

Literatura

Allerbauer, S., Jedlicka, F. 2000: KG Ringelsdorf, MG Ringelsdorf–Niederabsdorf, VB Gänserndorf. *Fundberichte aus Österreich* 39, 662–663.

Almgren, O. 1923: *Studien über Nordeuropäische Fibelformen der ersten nachchristlichen Jahrhunderte mit Berücksichtigung der provinzialrömischen und südrussischen Formen*. Mannus-Bibliothek Nr. 32. Leipzig: Verlag von Curt Kabitzsch.

Beneš, Z. 2017: Obsah jedné starožitnické sbírky, picí rohy a archeologický potenciál zaniklé polohy Sandberg u Kolína. In: E. Droberjar, B. Komoróczy (eds.): *Římské a germánské spony ve střední Evropě (Archeologie barbarů 2012)*. Spisy Archeologického ústavu AV ČR Brno 53. Brno: Archeologický ústav AV ČR Brno, v. v. i., 473–495.

Kovrig, I. 1937: *Die Haupttypen der kaiserzeitlichen Fibeln in Pannonien*. Dissertationes Pannonicae II(4). Budapest: Institut für Münzkunde und Archäologie.

Mączyńska, M. 2011: Der frühvölkerwanderungszeitliche Hortfund aus Lubiana. Kreis Kościerzyna (Pommern). *Bericht der Römisch-Germanische Kommission* 90 (2009), 14–416.

Tejral, J. 2015: Some remarks on the transitional phase between Early Roman and Late Roman Periods in the region north of the Middle Danube. *Přehled výzkumů* 56(2), 43–101.

Zeman, T. 2017: *Střední Pomoraví v době římské. Svědectví povrchové prospekce*. Archaeologica Olomucensia II. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci.

Summary

A richly decorated bronze knee brooch (Almgren type V 137) was found in 2019 by J. Pešák during a metal detector survey in “Hrubčá” field (Uhřetice cadastral area, Přerov District). This type of knee brooch can be dated to the Roman period – transitional phase B2/C1.

Zdeněk Schenk

Újezd u Černé Hory (okr. Blansko)

„Brlůžky“, parc. č. 603/1.

Doba římská. Neurčený areál. Průzkum detektorem kovu. Uložení nálezu: Muzeum Blanenska, p. o., inv. č. S 10070.

Lokalizace: WGS-84 – 49.3694503N, 16.5571300E

V květnu roku 2020 předal A. Martínek do sbírky Muzea Blanenska vzácný nález učiněný v dubnu téhož roku. Jednalo se o obdobnou bronzovou faléru (obr. 13) s plasticky vystupující vousatou mužskou hlavou o rozměrech 27 × 31 mm. Z vnitřní strany je

dochován železný trn, kterým byla faléra připevněna na kožený řemen koňského postroje nebo přímo na vojákovu výstroj. Tyto faléry sloužily v římské armádě jako vyznamenání, a jejich objev nám poukazuje na možnou přítomnost římského vojska v daném území v poslední třetině 2. století (Antal 2017, 51–52; Zeman 2020, 192–193). Faléra ležela v hloubce 35–40 cm na výrazném návrší „Brůžky“ (439 m n. m.) na k. ú. Újezdu u Černé Hory a jedná se o první publikovaný exemplář z Moravy. Nejblíží analogie najdeme v kvádské oblasti jihozápadního Slovenska.

Obr. 13. Újezd u Černé Hory. Bronzová faléra. Kresba M. Novák.

Fig. 13. Újezd u Černé Hory. A bronze phalera. Drawing by M. Novák.

Literatura

- Antal, R. 2017: *Rímske kovania konského postroja na území labsko-germánskeho kultúrneho okruhu v dobe rímskej* [online]. Rkp. magisterské diplomové práce. Masarykova univerzita, Filozofická fakulta. Ústav archeologie a muzeologie. Uloženo: Archiv závěrečných prací Masarykovy univerzity [cit. 2021-04-19]. Dostupné z: <https://is.muni.cz/th/skyyt/?cop=3005868>.
- Zeman, T. 2020: Neohrožení legionáři (doba římská, cca 40/30 př. Kr. – 375 po Kr. In: M. Novák (ed.): *Blanensko a Moravský kras v pravěku*. Blansko: Muzeum Blanenska, 187–193.

Summary

A chance find of a decorative bronze phalera with a plastically rendered male head and an iron thorn from the last third of the 2nd century was made on “Brůžky” hillock (Újezd u Černé Hory cadastral area, Blansko District).

Marek Novák, Tomáš Zeman, Aleš Martínek

Věrovany (okr. Olomouc)

„Blata“.

Mladší doba římská. Sídliště. Průzkum detektorem kovu.

Uložení nálezu: Ústav archeologické památkové péče Brno, v. v. i.

Lokalizace: S-JTSK – ostruha: -548637.41, -1135661.57; spona: -548536.97, -1135267.59

V průběhu roku 2020 převzalo prostějovské pracoviště Ústavu archeologické památkové péče Brno, v. v. i., kolekci kovových předmětů získaných panem M. Vysloužilem na různých lokalitách v geografickém regionu střední Moravy. Soubor obsahuje též dva bronzové artefakty nalezené v prostoru rozsáhlé sídlištní aglomerace doby římské, situované podél řeky Blaty na katastrech obcí Biskupice (okr. Prostějov), Dub nad Moravou

(okr. Olomouc) a Věrovany (okr. Olomouc). Níže předkládáme jejich stručné typologické a chronologické zhodnocení.

1. Bronzová knoflíkovitá ostruha s výrazným hrotem, který je ve své spodní části zdoben z přední strany třemi žebírky, z nichž dvě jsou krášlena drobnými záseky. Rozměr 60 × 63 mm (obr. 14: 1).
2. Částečně zachovalá bronzová spona samostřílové konstrukce, jejíž hlavici zdobí profilovaný knoflík; zachycovač je podélný, zužující se k patce, patka je pak zakončená kulovitým knoflíkem. Lučík je v profilu mírně obloukovitý, výzdoba se kromě knoflíků omezuje na tři podélná žebírka umístěná na hlavici, přechodu lučíku v nožku a patku. Žebírka jsou zdobena drobnými záseky. Rozměr: 48 × 28 mm (obr. 14: 2).

Bronzovou ostruhu můžeme přiřadit k typu Ginalske E6 (Ginalske 1991, 63, Ryc. 11: 20–22). Fasetováním hrotu se však blíží některým formám typu Ginalske E5a (Ginalske 1991, ryc. 11: 17). Tyto formy jsou zpravidla na základě hrobových nálezů řazeny do fáze B2b, přechodného stupně B2/C1 a doznívají v rámci fáze C1a (Zeman 2017, 151). Ostruhy Ginalskeho skupiny E představují charakteristický znak hmotné kultury období, které spojujeme s průběhem markomanských válek, kam spadá rovněž maximum jejich výskytu (Tejral 2015). Obliba těchto ostruh poté klesá v počátcích 3. století. Koncentraci nálezů lze vysledovat v severovýchodním barbariku, a pak zejména ve středním Podunají, kde jich v poslední době intenzivně přibývá (Zeman 2017, 151–152, zde i starší literatura).

Druhým nálezem získaným ve Věrovanech je spínadlo, které náleží do VI. skupiny podle O. Almgrena (1923, Taf. VII). Svým tvarem a výzdobou se blíží, nebo spíše napodobuje honosné spony z výbav bohatých kostrových hrobů ze Stráží (hr. II) a Ostrovan (Kolník 1964, 422–428, obr. 7; Prohászka 2006, 72–73, 101; Quast 2009, 41, Abb. 64: 11–12). V našem případě se však jedná o bronzový kus s jednodušším pojetím dekoru a s absencí podvázání nožky. Nemůžeme tedy vyloučit, že zastupuje zjednodušenou variantu této skupiny spon. Datování popisovaného exempláře lze hledat v rozmezí fáze C1b a stupně C2, a to především na základě srovnání s materiálem z bohatých hrobů skupiny Leuna-Hassleben-Gommern. Exemplář z Věrovany není v moravském prostoru ojedinělým příkladem, v němž by se zrcadlil styl honosných spon, neboť vzdáleně podobné kusy s klínovitou nožkou shromáždil naposledy T. Zeman (2017, 122–123, obr. 34: 12).

Na základě výše uvedených skutečností můžeme konstatovat, že prezentované nálezy svědčí o aktivitách, které lze rámcově datovat od fáze B2b do stupně C2.

Literatura

- Almgren, O. 1923: *Studien über Nordeuropäische Fibelformen der ersten nachchristlichen Jahrhunderte mit Berücksichtigung der provinzial-römischen und südrussischen Formen*. Mannus-Bibliothek Nr. 32. Leipzig: Verlag von Curt Kabitzsch.
- Ginalske, J. 1991: Ostrogi kabłakowe kultury przeworskiej. Klasyfikacja typologiczna. *Przegląd archeologiczny* 38, 53–84.
- Kolník, T. 1964: Honosné spony z mladšej doby rímskej vo svetle nálezov z juhozápadného Slovenska. *Slovenská archeológia* XII(2), 409–446.
- Prohászka, P. 2006: *Das vandalische Königsgrab von Osztroptataka (Ostrovany, SK)*. Monumenta Germanorum Archaeologica Hungariae. Budapest: Magyar Nemzeti Múzeum.
- Quast, D. 2009: *Wanderer zwischen den Welten. Die germanischen Prunkgräber von Stráža und Zakrzów*. Mosaiksteine Forschungen am Römisch-Germanischen Zentralmuseum, Bd. 6. Mainz: Verlag des Römisch-Germanischen Zentralmuseums.

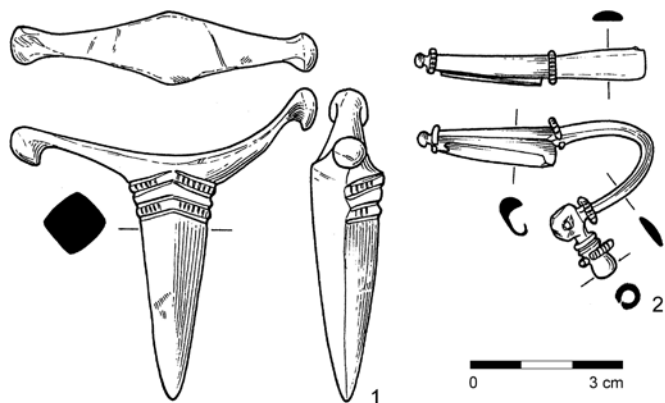
Tejral, J. 2015: Some remarks on the transitional phase between Early Roman a Late Roman Periods in the region north of the Middle Danube. *Přehled výzkumů* 56(2), 43–101.

Zeman, T. 2017: *Střední Pomoraví v době římské. Svědectví povrchové prospekce*. Archaeologica Olomucensia II. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci.

Summary

Two metal detector finds were made in the “Blata” location (Věrovany cadastral area, Olomouc District) during 2020 comprising a bronze spur dated to the Middle Roman period (B2b phase, B2/C1 subperiod and C1a phase) and a bronze fibula from the Late Roman period (phase C1b, subperiod C2). Both items are associated with a distinctive settlement agglomeration spread along the course of the River Blata in the cadastral areas of the municipalities of Biskupice (Prostějov District), Dub nad Moravou and Věrovany (Olomouc District).

Pavel Fojtík, Jan Jílek

Obr. 14. Věrovany. Bronzová ostruha a bronzová spona. Kresba J. Molčíkové.

Fig. 14. Věrovany. A bronze spur and brooch. Drawing by J. Molčíková.

